

TikTok söweşi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

TikTok söweşi TIKTOK SÖWEŞI

Amerikanlar Hytaýyň TikTok ulgamynyň ulanşygyny togtatmak isleýär.

Respublikan partiýanyň gözegçiligindäki Wekiller mejlisi kompaniýa iki saýlaw ýoluny hödürleýän kanunnamany 65 garşy sese garşylyklaýyn 352 oňyn ses bilen makullady.

Esasy kompaniýa («ByteDance») ýa-ha ulgamy satmaly bolar, ýa-da ýurt derejesinde doly gadagan ediler.

«Amerikanlary kese ýerli duşmanlaryň kontrollý programmalaryndan goramak hakdaky kanun» diýip atlandyrylan bu kanunnama indi tassyklanmak üçin Senatyň garamagyna ugradylar. Kanunyň tassyklanmagy öňki prezident Trampyň birnäçe ýyl öň prezident kararnamasy bilen «TikTok»-y gadagan etmäge synanyşyp başlan söweşiniň soňky halkasydyr. Emma şol döwürde kompaniýanyň beren şikaýatnamalaryna sereden amerikan sudlary Trampyň bu programmany gadagan etmegine ýol bermändi.

Şeýle-de bolsa, bu söweş häzirem dowam edýär we ýokarda agzalan kanun hytaý hökümetiniň ABŞ-nyň içerki işlerine

goşulmagynyň öňüni almagy maksat edinýär.

Kompaniýa hytaý hökümetiniň programmanyň goruna el urýandygy hakdaky aýyplamalary yzygiderli ret edýändigine garamazdan, amerikanlar Hytaýyň Kommunistik partiýasynyň ştab-kwartirasy Pekinde bolan hytaý kompaniýasynyň üstünde gözegçiliginiň ýokdugyna ynanmaýarlar.

«TikTok»-yň hytaýly kompaniýasynyň amerikan ulanyjylarynyň maglumatlaryny edinmeginiň öňüni alýan «Tehas» kanunnamasy hakda telim gezek beýanat berendigini-de aýtmak gerek. Emma görnüşinden şeýle beýanatlary dowam edýänem bolsa, ABŞ hiç kimi özüne gulak asdyryp bilenok.

Hakykat ýüzünde programmanyň 1%-ne eýe we administrasiýanyň üç agzasyndan biri tarapyndan wekilçilik edilýän hytaý hökümeti «TikTok» goruny ulanýandygyny ýerliksiz boýun alman gelýär.

Köp sanly iş «TokTok»-yň agzalaryň paýlaşýan maglumatlaryna syýasy gadagançylyk edýändigini hakda anyk subutnama ýokdugyny görkezdi.

Emma görlüşi ýaly, ABŞ-nyň «TikTok» hakdaky pikiri bilen käbir ýurtlar hem ylalaşýar.

Eýýäm Hindistan, Nepal ýaly ýurtlar bu programmany gadagan etdi. Hindistan ulgamy özi bilen Pekiniň arasynda geosyýasy dartgynlylyklaryň bolup geçendigi sebäpli gadagan etdi.

Owganystan, Belgiýa, Awstraliýa, Kanada, Daniýa, Ýewropa bileleşiginiň ýurtlary, Taýwan, Täze Zelandiýa ýaly beýleki

ýurtlaram programmanyň döwlete degişli enjamlarda ulanylmagyny gadagan etdiler.

Bu meseläniň täzeden üns merkezinde goýulmagynyň sebäbi, programmanyň amerikan halky üçin diňe güýmenje platformasy bolmaktan çykyp, geçen aýlaryň dowamynda Gaza uruşy boýunça habar çeşmesine öwrülmegi.

ABŞ-daky jöhitleler programmany algoritmlerinde ysraýyl tarapdarlygyny edýänlerden has köp palestin tarapdarlygyny edýän seslere üns bermekde aýypladylar.

Programma şol bir wagtyň özünde geçen hepde Kongresiň agzalary bilen aragatnaşyga geçmegini we olara kanunnama garşy ses bermekleri üçin basyş etmeklerini teklip edýän klipler hödürläp, köpçülikleýin manipulýasion taktikallary ulanmakda-da günäkärlendi.

Bu meselä amerikanlaryň ýarysyndan gowragy üns berýär, şeýle-de programmanyň ABŞ-da 170 million ulanyjysy bar.

«TikTok»-yň 2023-nji ýyldaky jemi 120 milliard dollarlyk global girdejisiniň içinde ABŞ-da gazanan puly geçen ýylka garanda kyrk esse köpelip, 16 milliard dollara ýetdi.

Bu görkezijiler juda köp we edil häzirki wagtda mejburi satyş ýa-da gadagan edilme bilen ýüzbe-ýüz bolam kompaniýa degişli. Hytaý hökümeti programmanyň mejburi satylmagyna gazaply garşy çykýandygyny aýtdy.

Birnäçe gün öň Hytaýyň Daşary işler ministrliginiň press-sekretary ABŞ-nyň programma garşy «garakçy mantygy» bklen hereket edýändigini öňe sürdi.

Programmanyň potensial müşderisiniň kimdigi entek belli däl. Geçmişde prezident Tramp şuna meňzeş proseduralary amala aşyrmaga synanyşanda, «Microsoft» satyn alma ylalaşygy boýunça «TikTok» bilen gepleşikleri geçiripdi, emma bu gepleşikler netije bermändi.

Yzyndan «Oracle and Walmart» ABŞ-daky operasiýalaryny satyn almak üçin kompaniýa bilen ylalaşyga gelipdi, emma bu ylalaşygam Baýden hökümetiniň ylalaşygy gözden geçirmek pikirine gelmeginiň yzyndan ýatyp galyppy.

TikTok

Sosyal Medyada
Bir Paradigma Dönüşümü

Oğuz Göksu
Oğuz Kuş
Derya Gül Ünlü

Wekiller mejlisiniň kanunnamany tassyklamagy hytaýly kompaniýany kyn ýagdaýda goýdy, çünki ol amerikan hökümetine garşy hukuk ýoly bilen göreşmäge mejbur bolar.

Bu göreş arkaly bäsdeşi Trampyň ýeňişi bilen Baýdeniň wezipe möhletiniň gutarmagy umydy bilen dawada belli karara gelinmegini gijikdirmäge synanyşar. Kompaniýa Tramp döwründe edenini gaýtalaýar, şol wagtam dawada belli karara gelinmegini Baýden üstün çykýança gijikdirmäge synanyşypdy.

Ýöne ýeke-täk ironiýa bulam däl, hytaýlylaryň amerikan hökümetiniň söz azatlygyny çäklendirýän, metbugat azatlygyny bozýan ýa-da parahatçylykly ýygmanyşyk geçirme hukugyny gadagan edýän kanunlary kabul etmeginiň önüni alan ABŞ-nyň Konstitusiasynyň Birinji üýtgeşmä eýerilmäge çagyrmagy-da geňdi.

Amerikanlar bolsa muňa tutaryk hökmünde Hytaýyň öz ýurdunda eden işlerini, ýagny daşary ýurt mediýa serişdeleri bilen sosial mediýa saýtlaryny gadagan etmegini görkezýärler.

Abdylła RADDADI,
Saud Arabystanly derňeýji žurnalist, ykdysatçy hünärmen.

Sişenbe, 19.03.2024 ý. Publisistika